



การประเมินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟู แหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง*

ยุพิน อุปนวล**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนวิทย์ บุตรอุดม***

บทคัดย่อ

การประเมินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อติดตามการดำเนินงานประเมินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไข้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP (CIPP Evaluation Model) ที่ประกอบด้วยด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรน้ำ ภาค 1 จำนวน 6 คน และประชาชน จำนวน 296 คน เครื่องมือที่ใช้ศึกษาคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละค่าเฉลี่ย (x) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ และการวิเคราะห์ความเรียงจากแบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

*บทความนี้ปรับปรุงจาก ยุพิน อุปนวล. การประเมินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่มอำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2558

**นักศึกษาลัทธิรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาประชาคมเมืองและชนบท มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

***อาจารย์ ดร. ประจำหลักสูตร MPA คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

1) ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม พบว่าโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน มีความจำเป็นที่ต้องจัดทำโครงการฯ และสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เนื่องจากสามารถช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งและช่วยป้องกันปัญหา อุทกภัยในช่วงฤดูฝน ประชาชนมีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของโครงการฯ การดำเนินโครงการ มีความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของกรมทรัพยากรน้ำมาก สามารถแก้ไข ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่เป้าหมายได้ตามตรงวัตถุประสงค์ขององค์กร ในภาพรวมผลการประเมิน อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า เจ้าหน้าที่กรมทรัพยากรน้ำมีศักยภาพ ความสามารถ และความรับผิดชอบต่อการดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนและมีแนวทาง ดำเนินงานโครงการฯ ได้อย่างเหมาะสม ด้านงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ มีความ เพียงพอและเหมาะสม ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนเป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในภาพรวมผลการประเมิน อยู่ในระดับมาก

3) ด้านกระบวนการ พบว่า มีการประชาสัมพันธ์โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่ง น้ำหนองมนไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง มีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการฯ ให้ประชาชนเข้าใจอย่างชัดเจน ครอบคลุมในพื้นที่ ช่วงเวลาดำเนินโครงการฯ มีความเหมาะสม กิจกรรมมีความสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการมีการรับฟังความคิดเห็นจาก ประชาชนผู้ได้ประโยชน์จากโครงการ และประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วม เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการฯ ร่วมดูแลรักษาฟื้นฟูแหล่งน้ำ เป็นต้น ในภาพรวมผลการประเมิน อยู่ในระดับมาก

4) ด้านผลผลิต พบว่า โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน สามารถใช้ประโยชน์ ได้ตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นเพียงพอกับความต้องการ ของประชาชน พื้นที่รับประโยชน์จากโครงการเพิ่มขึ้น โครงการฯสามารถแก้ไขปัญหขาด แคลนน้ำ/ภัยแล้งได้ โครงการฯ ทำให้มีน้ำใช้เพื่ออุปโภคเพิ่มขึ้น มีน้ำเพื่อการเกษตร เพาะปลูก เพิ่มขึ้น มีน้ำเพื่อการเลี้ยงสัตว์เพิ่มขึ้น และมีน้ำเพื่อการประมงเพิ่มขึ้น รวมถึงโครงการฯ ทำให้ มีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำโครงการฯสามารถแก้ไขปัญหาน้ำท่วมน้ำหลาก ได้ในภาพรวมผลการประเมิน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ การติดตามประเมินโครงการ, อนุรักษ์ฟื้นฟู, ศักยภาพ, ประเมินผล แหล่งน้ำหนองมน

รูปที่ 1 ภาพถ่ายอากาศ ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
ที่มา Google map

Assessment of Nongmon Water Source Conservation and Restoration Project, Village No. 1, Nonglom Sub-district, Hang chat District, Lampang Province*

Yupin Oobnuan**

Assistant Professor Thanawit But-udom***

Abstract

The Assessment of Nongmon Water Source Conservation and Restoration Project, Village No. 1, Nonglom sub-district, Hang chat District, Lampang Province had the objectives to 1) follow up the assessment of Nongmon Water Source Conservation and Restoration Project (NWSCR) 2) recommend guidelines for solving problems of NWSCR by applying CIPP Evaluation Model consisting of Context, Input, Process and Product. The study sample consisted of the executives and officers of the Office of Water Resource Region I and the concerned people totaled 296 respondents. The tools used in the study were a questionnaire and an interview form. The statistics used in data analysis were percentage, means and standard deviations using a computer package and contents analysis from the interview form. The results of the study can be concluded as follows:

*From Yupin Oobnuan. **Conservation and Restoration Project, Village No. 1, Nonglom Sub-district, Hang chat District, Lampang Province** Master of Public Administration (Urban and Rural Community Administration and Development), Lamapang Rajabhat University, 2015.

**Graduated Student, Master of Public Administration (Urban and Rural Community Administration and Development), Lamapang Rajabhat University.

***Dr., Ph.D. Faculty of Humanities and Social Sciences, Lamapang Rajabhat University

1) Context or Environment: It was found that the NWSCRП was needed and in line with the true needs of the community because it could solve the problem of lacking water in the dry season and prevent the flood in the rainy season. The people understood the objectives of the project. Project operations were clear and suitable according to the Water Resource Department policies and could solve the people's problems in the target area as per the organization's objectives. The overall assessment result was at the highest level.

2) Input: It was found that the Water Resource Department officers had appropriate abilities and responsibilities in the operations of the NWSCRП. The budget, equipment and tools were adequate and appropriate and made the NWSCRП efficient and effective. The result of the assessment was at the high level.

3) Process: It was found that there was adequate public relations of NWSCRП to the people with meetings to clearly inform the objectives and operation method covering the whole area. Project execution period was appropriate with activities agreeing or the same as the project objectives. There were public hearings of the people benefit from the project and the people participated in the project such as in giving opinions concerning the project operations and caring and maintaining the water source afterward. The overall picture of the assessment was at the high level.

4) Product: It was found that the NWSCRП could be used according to the needs of the people in the area. It increased the supply of water sufficient for the people's needs and at the same time it also increased the area beneficial from the project. It could solve the problem of inadequate water/drought in the dry season and increased the consumable water for agriculture, growing vegetables and raising animals including the water for fishery. The project also served as a breeding and conserving source for water animals and in solving the problem of flood in the rainy season. The overall picture of the assessment was at a high level.

Keywords: Project Assessment; Conservation and Restoration; Abilities; Nongmon water source

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับน้ำ ทั้งจากภัยแล้ง น้ำท่วม ดินถล่ม และมลพิษทางน้ำ เกิดจากปริมาณน้ำทางภาคเหนือจะมีปริมาณน้ำไหลในฤดูฝนร้อยละ 80 และปริมาณน้ำไหลในฤดูแล้ง ร้อยละ 20 ซึ่งถือเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างมาก ส่วนภาคอีสาน มีปริมาณน้ำไหลร้อยละ 90-95 ในฤดูฝน แต่เหลือเพียงร้อยละ 5-10ในฤดูแล้ง ถึงแม้ว่าจะมีน้ำมากในฤดูฝน แต่มักท่วมและไหลหลากไปหมด ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ พอถึงฤดูแล้งก็จะไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับอุปโภคบริโภค เช่น น้ำในอ่างเก็บน้ำ ที่ฤดูฝนชาวบ้านมักจะไม่ต้องการน้ำจากอ่างเก็บน้ำมากนัก เพราะฝนตกชุก ปริมาณน้ำเพียงพอแก่การปลูกข้าว และทำการเกษตรอื่น แต่พอถึงฤดูแล้งน้ำในอ่างเก็บน้ำกลับแห้งตามไปด้วย หรือบางปีน้ำน้อยไม่พอใช้ ปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มที่รุนแรงขึ้นอันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ เช่น 1) สภาพแหล่งน้ำถูกทำลาย การบุกรุกทำลายแหล่งน้ำ ส่งผลให้พื้นที่ต้นน้ำลำธาร อันเป็นแหล่งกำเนิดน้ำไม่สามารถดูดซับหรือชะลอน้ำไว้ในดิน เมื่อเกิดฝนตกหนักจึงทำให้มีน้ำไหลบ่าลงมาท่วมพื้นที่ตอนล่างอย่างรวดเร็วและรุนแรง 2) สภาพน้ำท่าลดน้อยลง เนื่องจากปริมาณน้ำฝนที่ตกชุกในทุกๆภาคของประเทศมีปริมาณน้อยกว่าเกณฑ์เฉลี่ย โดยเฉพาะในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก และภาคกลาง มีแนวโน้มลดลง ที่เรียกว่า “ปัญหาภัยแล้ง” ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมเสียหาย ประชาชนขาดน้ำดื่มมาใช้เป็นปัญหาวิกฤตที่นับวันจะมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น 3) การใช้น้ำและความต้องการน้ำเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มน้ำ กิจกรรมต่างๆ ทั้งภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม อุปโภคบริโภค การท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม ล้วนเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความต้องการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้น 4) การบุกรุกทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำต่างๆ การทิ้งขยะหรือสิ่งปฏิกูลของแม่น้ำลำคลองการขยายตัวของบ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรม และการพัฒนาการคมนาคมขนส่ง โดยขาดการวางแผน ก่อให้เกิดการบุกรุกทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำ และทำให้มีการปนเปื้อนของสารพิษลงสู่แหล่งน้ำ (กรมทรัพยากรน้ำ, 2553)

บ้านป่าไคร้ใต้ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านหนึ่งในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหล่ม ที่ประสบปัญหาอุทกภัย และภัยแล้ง เกิดการขาดแคลนน้ำเป็นประจำทุกปีในช่วงฤดูแล้ง และน้ำท่วมในฤดูฝน อันเนื่องมาจากแหล่งน้ำหนองมน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านป่าไคร้ใต้ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางมีสภาพต้นเขิน มีวัชพืชปกคลุมหนาแน่น ทำให้กักเก็บน้ำได้ปริมาณน้อย ไม่สามารถรองรับน้ำได้ ส่งผลให้เกิดน้ำหลากเข้าท่วมที่อยู่อาศัยและพื้นที่การเกษตรของราษฎรได้รับความเสียหาย สร้างความเดือดร้อนให้ราษฎรในพื้นที่เป็นอย่างมาก อีกทั้งการเพิ่มจำนวนประชากรและการขยายตัวของชุมชน รวมถึงการขยายตัวของพื้นที่ทางการเกษตรบ้านป่าไคร้ใต้ มีจำนวนครัวเรือน

ทั้งหมด 355 คริวเรือน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,136 คน ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม สลับที่ดอน มีลำห้วยไหลผ่าน ไม่มีเขตป่าสงวนแห่งชาติและเขตป่าอนุรักษ์ ประชากรส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำไร่ และประกอบอาชีพอื่น เช่น รับจ้าง อุตสาหกรรม คริวเรือน การว่างงานส่วนมากเป็นแรงงานภาคเกษตรนอกฤดูกาล

สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 ได้รับทราบปัญหาดังกล่าวจากองค์การบริหารส่วนตำบล หนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จึงได้จัดทำโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งและปัญหา อุทกภัยในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อปรับปรุงฟื้นฟูและอนุรักษ์แหล่งน้ำ 2) เพื่อ จัดหาแหล่งน้ำที่พอเพียงและเหมาะสมต่อการเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภค และการเลี้ยงสัตว์ บรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง 3) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรองรับน้ำป้องกัน ปัญหาลูกน้ำในช่วงฤดูฝน 4) เพื่อเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ส่งเสริมการ ประกอบอาชีพประมง 5) เพื่อปรับสภาพความสมดุลทางธรรมชาติ สร้างความชุ่มชื้นและความ อุดมสมบูรณ์ต่อระบบนิเวศบริเวณโดยรอบพื้นที่โครงการ 6) เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎร ในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้น 7) เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนและการเพิ่มจำนวนประชากร รวมถึง การขยายตัวของพื้นที่ทางการเกษตรจากกรณีปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงสนใจประเมิน โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยจะวิเคราะห์ตามกรอบการประเมินเชิงระบบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้รวมถึงศึกษา ปัญหาที่ต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขในโครงการที่จะดำเนินการต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อติดตามการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบล หนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ของสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1

2) เพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟู แหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปางของสำนักงาน ทรัพยากรน้ำภาค 1

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1) แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

การประเมินผลโครงการ หมายถึง การตรวจสอบ การวัด และการวิเคราะห์ เพื่อกำหนดคุณค่าและความสำเร็จของโครงการ โดยต้องอาศัยวิธีทางวิทยาศาสตร์ การประเมินผลโครงการจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของหลักการและเหตุผล และนำข้อมูลที่ได้มานั้น เพื่อทำการสรุปผลโครงการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินโครงการนั้นๆ และโครงการอื่นๆ ต่อไป ซึ่งการประเมินผลอาจจะดำเนินการในช่วงระหว่างดำเนินการ หรือเมื่อโครงการเสร็จสิ้นแล้วก็ได้เพื่อตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของโครงการ หรือการพิจารณาและลงความเห็นว่าการกิจกรรมกระบวนการต่าง ๆ ในโครงการโดยรวมดีหรือไม่ มีคุณภาพเพียงพอหรือไม่ และจะนำไปใช้กับโครงการอื่นๆ อย่างไร (สมคิด พรหมจ้อย, 2542 : 30)

2) แนวคิดและรูปแบบการประเมินโครงการแบบชิป (CIPP Model)

รูปแบบจำลองชิป (CIPP Model) ว่าเป็นรูปแบบที่การประเมินสำหรับการประเมินบริบทปัจจุบันเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตเพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเลือกเป้าหมาย จุดมุ่งหมายของโครงการ การดำเนินงาน การกำหนดยุทธวิธี แผนงานและการดำเนินงาน การปรับเปลี่ยนกลยุทธ์วิธี แผนงานการดำเนินงานให้เหมาะสม และการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยน คง-ขยาย ยุบ-เลิกโครงการ สตีฟเฟิลบีมและคณะได้เสนอว่า นักประเมินจะต้องออกแบบการประเมินให้สอดคล้องกับสภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยการระบุประเภท ระดับ และคาดคะเนสถานการณ์ของการตัดสินใจที่จะเกิดขึ้น กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสินใจแต่ละสถานการณ์และวางแนวทางการประเมิน จากนั้นจึงเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผล 3) แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรม (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2536 : 94)

3) แนวคิดองค์กรสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1

สำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 เป็นหน่วยงานราชการส่วนกลางที่ตั้งอยู่ในภูมิภาค มีพื้นที่รับผิดชอบ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา ตาก กำแพงเพชร และพื้นที่ 5 ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำกก และโขงเหนือ ลุ่มน้ำวัง ลุ่มน้ำปิงตอนบน และลุ่มน้ำปิงตอนล่าง มีการดำเนินงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่นๆ โดยมีสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นเครือข่ายหลัก และภายใต้กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภาคประชาชน หน่วยงานของภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ อย่างจริงจัง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พงศ์สิทธิ์ ศรีสมทรัพย์ และปิยะนุช เงินคล้าย (2540) ศึกษาการประเมินผลโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กในเขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา พบว่า คริวเรือนมีความขาดแคลนน้ำอยู่บ้าง โดยมีความขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรสูงสุด รองลงมาคือความขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภค และความขาดแคลนน้ำเพื่อบริโภคมีระดับต่ำสุด ประชาชนต้องการระบบประปาสูงที่สุด รองลงมาต้องการระบบส่งน้ำเพื่อการเกษตร ในเรื่องลักษณะการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำขนาดเล็กประเภทต่าง ๆ พบว่ามีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำต่างๆ ในลักษณะที่แตกต่างกัน และในเรื่องคุณภาพชีวิตของครัวเรือนในพื้นที่ที่มีการพัฒนาแหล่งน้ำ พบว่า คริวเรือนมีคุณภาพชีวิตที่ดีในระดับพอใช้ โดยมีสิ่งบ่งชี้เรียงตามลำดับความสำคัญคือ มีสิ่งจำเป็นพื้นฐานมีความมั่นใจในการดำเนินชีวิตของตนเอง มีการเข้าร่วมกับกิจกรรมทางสังคม และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต

สุमित สีสา (2546) ศึกษาการประเมินศักยภาพของการพัฒนาแหล่งน้ำในลุ่มน้ำคลองโพล้โดยได้แบ่งลุ่มน้ำคลองโพล้ ออกเป็น 7 ลุ่มน้ำย่อย ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์สมมูลน้ำในลุ่มน้ำประกอบด้วยข้อมูลปริมาณน้ำท่า ข้อมูลความต้องการน้ำเพื่อการชลประทานการอุปโภค บริโภค การอุตสาหกรรม และข้อมูลทางกายภาพของฝาย และอ่างเก็บน้ำในพื้นที่ พบว่าความขาดแคลนน้ำในลุ่มน้ำคลองโพล้ จะเกิดขึ้นเกือบทุกปีในช่วงฤดูแล้ง (ธันวาคม - เมษายน) แต่มีบางพื้นที่เกิดความขาดแคลนนําน้อย คือบริเวณลุ่มน้ำย่อยคลองระโศก ทั้งนี้เนื่องจากลุ่มน้ำคลองระโศกมีอ่างเก็บน้ำคลองระโศก เก็บกักน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้งจึงทำให้เกิดการขาดแคลนนําน้อย องค์การบริหารส่วนตำบลที่ขาดแคลนนําน้อยมีแห่งเดียวคือ อบต.ทุ่งควายกิน ซึ่งอบต.ดังกล่าวตั้งอยู่ทางด้านท้ายอ่างเก็บน้ำคลองระโศก และได้รับผลประโยชน์จากน้ำในอ่างเก็บน้ำจึงทำให้เกิดการขาดแคลนนําน้อยเช่นเดียวกัน ลุ่มน้ำย่อยที่เกิดการขาดแคลนน้ำปานกลางมี 3 ลุ่มน้ำย่อย ได้แก่ ลุ่มน้ำย่อยคลองตาขบ ลุ่มน้ำย่อยคลองมะเตือ และลุ่มน้ำย่อยคลองมะงั่ว องค์การบริหารส่วนตำบลที่ขาดแคลนน้ำปานกลางมี 2 แห่ง ได้แก่ อบต.เขาน้อย และอบต.ข้าซ้อ ส่วนลุ่มน้ำย่อยที่เกิดการขาดแคลนน้ำมากมี 2 ลุ่มน้ำย่อย ได้แก่ ลุ่มน้ำย่อยคลองทับมอญ ลุ่มน้ำย่อยคลองพลู ส่วนลุ่มน้ำที่เกิดการขาดแคลนน้ำมากที่สุดคือ ลุ่มน้ำย่อยคลองน้ำใส และ อบต.ที่เกิดการขาดแคลนน้ำมากที่สุดคือ อบต.ห้วยทับมอญ

มัทธนา ชัยมหาวัน (2549) ศึกษาการประเมินประสิทธิภาพของโครงการปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อพัฒนาแหล่งผลิตของชุมชน (เงินกู้ ASPL) ในส่วนของกรมพัฒนาที่ดิน : กรณีศึกษาอำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี พบว่า การดำเนินโครงการได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติที่เดิมตื้นเขินไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและเพื่อการเกษตรได้อย่างพอเพียงตลอดปี ทำให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้นหลังมีโครงการ ผลการวิเคราะห์ความอ่อนไหวของโครงการทั้ง 3 กรณี คือ 1) ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 2) ผลประโยชน์ลดลงร้อยละ 10 และ 3) ต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 และผลประโยชน์ลดลงร้อยละ 10 รวมทั้งการทดสอบค่าความแปรเปลี่ยนทั้งด้านต้นทุนและด้านผลประโยชน์ พบว่าโครงการยังมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนทางเศรษฐกิจและคุ้มค่าต่อการลงทุน ทั้งในสภาวะปกติและในสภาวะที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน ดังนั้นรัฐบาลจึงควรดำเนินการก่อสร้างโครงการปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งผลิตชุมชน ครอบคลุมพื้นที่ความเดือดร้อนด้านแหล่งน้ำและการขาดแคลนพื้นที่ทำการเกษตรยังคงอยู่และเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พะเยาว์ นาคำ (2549) ศึกษาภูมิปัญญาชาวบ้านในการจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำขนาดเล็ก : กรณีศึกษา ฝ่ายบ้านวังสาวบ ตำบลวังสาวบ อำเภอภูผาม่าน จังหวัดขอนแก่น” พบว่า องค์ความรู้ต่าง ๆ ในการจัดการน้ำประกอบด้วย 1) การจัดการด้านพื้นที่หรือทางด้านกายภาพ ได้แก่ การเลือกพื้นที่ก่อสร้างฝาย การเลือกวัสดุในการก่อสร้างฝาย วิธีการก่อสร้างฝายวิธีการนำน้ำมาใช้ 2) การจัดการด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะการจัดการและโครงสร้างกลุ่ม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการตามแบบของชาวบ้าน มีระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ไม่ได้บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อช่วยควบคุม ดูแลรักษา ปรับปรุง พัฒนาและอนุรักษ์ในการใช้น้ำจากฝายร่วมกัน ทั้งนี้ภายใต้ลักษณะกลุ่มที่เป็นทางการ

เมธิน มะโนแก้ว (2550) ศึกษาการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการน้ำท่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่พบว่าข้อจำกัดและแนวทางการแก้ไขปัญหา ข้อจำกัดของ อบต.ป่าแดดในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมคือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณที่มีไม่เพียงพอ อำนาจหน้าที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการแก้ไขปัญหา ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ ที่ต้องทำงานร่วมกันหรือกับประชาชน และภาคเอกชน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดดควรมีการประสานความร่วมมือจากองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา น้ำท่วมภายในตำบลป่าแดดทุกฝาย ประกอบด้วยฝายการเมือง ฝายปกครอง

อธิภัทร ปุราชะโก (2551) ศึกษาการบริหารจัดการแหล่งน้ำโดยชุมชน กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลโนนรัง อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การบริหารจัดการแหล่งน้ำในชุมชนส่วนใหญ่ประชาชนในหมู่บ้านขนาดเล็กและขนาดกลาง มีความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการแหล่งน้ำอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งน้ำในหมู่บ้าน ประชาชนของหมู่บ้านขนาดเล็กและหมู่บ้านขนาดกลาง มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอยู่ในระดับน้อย ตั้งแต่การประชุม วางแผน การวิเคราะห์ปัญหา การนำแผนงาน กิจกรรม โครงการไปดำเนินการ และการประเมินผล นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มยังพบว่า หมู่บ้านบางหมู่บ้านไม่มีการบริหารจัดการแหล่งน้ำ หรือมีการบริหารจัดการแหล่งน้ำที่น้อย เช่น การบริหารจัดการแหล่งน้ำสำหรับผลิตน้ำประปาหมู่บ้าน ส่วนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและแหล่งน้ำเพื่อการเลี้ยงสัตว์ไม่มีการบริหารจัดการ โดยปัญหาที่พบในการบริหารจัดการแหล่งน้ำ ส่วนใหญ่เกิดจากการที่ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ ประชาชนมีความรู้ในการบริหารจัดการแหล่งน้ำน้อย และแหล่งน้ำขาดการปรับปรุงพัฒนา เห็นได้จากหมู่บ้านหมู่บ้านที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจน้อยและไม่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งน้ำทำให้การบริหารจัดการแหล่งน้ำไม่มีประสิทธิภาพ แหล่งน้ำที่มีอยู่ไม่เพียงพอ น้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภค การบริโภคและการเกษตร และน้ำไม่มีคุณภาพ

สถาพร ไหวว่อง (2552) ศึกษาการประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ระดับตำบลในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ต๋อย จังหวัดลำปาง พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการฯ เกิดจากคณะกรรมการฯ ไม่มีแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน องค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนการดำเนินงานในระบบเครือข่ายองค์กรลุ่มน้ำอย่างต่อเนื่อง ภาคเอกชนไม่ให้ความสนใจและวางเฉยในการเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์โดยรวมของพื้นที่ ภาคประชาชนขาดความเข้าใจในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำระบบลุ่มน้ำ ยึดประโยชน์ส่วนตัวเป็นหลัก

สิริพงษ์ กุลพงษ์ (2552) ศึกษาการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำ อย่างยั่งยืน โครงการอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กอันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอภูซาง จังหวัดพะเยา พบว่า ปริมาณน้ำมีผลต่อการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ซึ่งในอ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณน้ำน้อย และมีพื้นที่ในการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งมากกว่าพื้นที่เพาะปลูกจากการประเมินการใช้น้ำชลประทานของเกษตรกร พบว่ามีการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำมากกว่า ส่วนอ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณน้ำมากแต่พื้นที่เพาะปลูกพืชฤดูแล้งน้อยจะไม่ได้มีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้ำ

ขนิษฐา เจริญลาภ และคณะ (2555) ศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน และโรงเรียน ในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ พบว่า ครูและนักเรียนสามารถวิเคราะห์คุณภาพแหล่งน้ำ สามารถสร้างระบบบำบัดน้ำเสียอย่างง่ายด้วยตนเอง จนกระทั่งโรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ แหล่งน้ำ เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง ในการปลูกผักสวนครัว โดยใช้พื้นที่บำบัดแล้ว สูดผ่านการปั่นจักรยาน และขยายผลสู่ชุมชนโดยมีบ้านตัวอย่างในชุมชนได้สร้างระบบน้ำบำบัด น้ำเสียแบบบึงประดิษฐ์ ขนาดเล็กไว้ที่สวนหลังบ้าน และใช้น้ำที่ผ่านการบำบัดรดน้ำต้นไม้และพืช ผักสวนครัว ตลอดจนปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียแบบบึงประดิษฐ์จนกลายเป็นสวนน้ำที่ปลูกดอกบัว กก และเลี้ยงปลาในบ่อ

อารยา สวาทพงษ์ (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ตอนล่างในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ผลการ ศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างจะมีทิศทางเดียวกับบทบาทของ ประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ แต่กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ในระดับต่ำ ดังนั้น ควรส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ให้ กับประชาชนตามสื่อต่างๆ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักแก่ประชาชนตลอดจน เพิ่มประสิทธิภาพของสื่อให้ใกล้ชิดประชาชนมากขึ้น

พิทักษ์ พละศักดิ์ (2554) ศึกษาแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งน้ำสาธารณะใน เขตตำบลบางกระเจ้า อำเภอเมืองสมุทร จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของ แหล่งน้ำสาธารณะในเขตตำบลบางกระเจ้า มีความซับซ้อน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพ สังคม จากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมืองเชิงพาณิชย์ และนโยบายสนับสนุนของรัฐ ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินจากผู้ถือครองดั้งเดิมสู่นายทุน สถานประกอบการ พื้นที่แหล่งน้ำ สาธารณะในเขตตำบลบางกระเจ้า ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีภูมิทัศน์สวยงาม การคมนาคมที่เอื้อ อำนวยความสะดวก อีกทั้งเปิดเสรีในการลงทุน จึงทำให้เกิดสังคมเมือง สังคมอุตสาหกรรม ผู้ใช้ แหล่งน้ำสาธารณะเดิมจากที่เคยสูบน้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรมจำนวนมาก เมื่อเกิดการใช้พื้นที่ใหม่ เพื่อรองรับชุมชนขนาดใหญ่ และสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม ทำให้การใช้แหล่งน้ำ สาธารณะเป็นไปในทิศทางกลับกันจากเดิม คือใช้เพื่อระบายน้ำทิ้งจากแหล่งต่างๆ

5. ระเบียบวิธีวิจัย

1) ประเภทของงานวิจัย

การศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลปาดังไคร้ ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ของสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 เป็นการศึกษา ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกการสนทนากลุ่มเป็น เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1) ประชากร

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงานโครงการ จำนวน 6 คน

กลุ่มที่ 2 ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่บ้านปาดังไคร้ได้ หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอ ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง โดยการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,136 คน

2.2) กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านปาดังไคร้ หมู่ที่ 1 ตำบล หนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง จำนวน 296 คน วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณหา ขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมด ด้วยสูตรของยามาเน่ (Taro Yamane) ขณะที่กลุ่ม ตัวอย่างในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ผู้ศึกษาทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ เฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) แบบใช้วิจารณญาณ (judgment sampling) โดยผู้ศึกษา พิจารณาเลือกกลุ่มตัวอย่างที่สามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาเกี่ยวกับ การประเมินโครงการฯ คือ เพื่อติดตามการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง และเพื่อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำ หนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอ ห้างฉัตร จังหวัดลำปาง

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมี 2 ประเภท คือ 1) แบบสอบถามเป็นแบบสอบถาม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ แบบประเมินผลแบบ CIPP Model ที่มี ต่อโครงการ โดยคำถามครอบคลุมการดำเนินงานทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิตของโครงการ และ2) แบบสัมภาษณ์แบบเชิงลึก โดย คำถามได้มาจากปัญหาและวัตถุประสงค์ของการศึกษา 4 ด้านคือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงานและด้านผลของโครงการ

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากประธานหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงนายกสมาคมรณรงค์จังหวัดลำปาง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบการวิจัยจากเนื้อหาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งมีประเด็นข้อคำถามตามแบบสอบถามในภาคผนวกและนำข้อมูลที่ได้นำมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้ศึกษาจะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ และนำเสนอข้อมูล

5.2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดของการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน โดยเขียนเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

6. สรุปผลการวิจัย

ผลจากการประเมินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหมื่น อำเภอกำแพงแสน จังหวัดลำปาง สรุปได้ดังนี้

1) ด้านบริบท

ผลการประเมิน พบว่า โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนด้านบริบท ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้งหมด โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการฯ มีความจำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค (น้ำใช้) และการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรกรรมในช่วงฤดูแล้งและปัญหาน้ำท่วม/น้ำหลากในช่วงฤดูฝน ซึ่งโครงการฯ สามารถช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งและช่วยป้องกันปัญหาอุทกภัยในช่วงฤดูฝนได้ ประชาชนมีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของโครงการฯ การดำเนินโครงการมีความชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายของกรมทรัพยากรน้ำมาก สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่เป้าหมายได้ตามตรงวัตถุประสงค์ขององค์กร

2) ด้านปัจจัยนำเข้า

ผลการประเมิน พบว่า ด้านศักยภาพความสามารถของเจ้าหน้าที่กรมทรัพยากรน้ำต่อการจัดทำโครงการ ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่กรมทรัพยากรน้ำ ความเหมาะสมของแนวทางการจัดการดำเนินงาน ความเพียงพอของงบประมาณ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ในการปฏิบัติงาน โครงการ เจ้าหน้าที่มีศักยภาพในการดำเนินการโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนมากในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ สำหรับความเพียงพอ งบประมาณ ความพร้อมของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการดำเนินการตามโครงการฯ มีความเพียงพอในด้านงบประมาณ ความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ส่งผลต่อศักยภาพในการดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3) ด้านปัจจัยด้านกระบวนการ

ผลจากการประเมินโครงการฯ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งหมด ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน ไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง มีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินการให้ประชาชนเข้าใจอย่างชัดเจน ช่วงเวลาดำเนินโครงการมีความเหมาะสม กิจกรรมมีความสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการ มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้ได้ประโยชน์จากโครงการ และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดูแลรักษา ฯลฯ ในการดำเนินงานโครงการประชาสัมพันธ์การดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนไปสู่ประชาชน เป็นไปอย่างทั่วถึง จากการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการดำเนินโครงการอย่างชัดเจนการสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการได้ดำเนินการให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบการดำเนินงานโครงการฯครอบคลุมประชาชนในพื้นที่เท่านั้นไม่ได้มีการขยายไปในวงกว้างในจังหวัดลำปาง

4) ด้านผลผลิต

จากการประเมินโครงการฯ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถใช้ประโยชน์ได้ตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทำให้ปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นเพียงพอับความต้องการของประชาชน พื้นที่ได้รับประโยชน์สามารถแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้/ภัยแล้งได้ ทำให้มีน้ำใช้เพื่ออุปโภค เพิ่มขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาหน้าท่วม/น้ำหลากได้ มีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ การเกษตร เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ การประมงเพิ่มขึ้น ตรงตามความต้องการ สามารถช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้เพื่อใช้ในการอุปโภคและบริโภค การเกษตรกรรม การขาดแคลนน้ในช่วงฤดูแล้ง การป้องกันอุทกภัยในช่วงฤดูฝนในแก่ประชาชนในพื้นที่ได้ดี ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่ให้ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดรายได้แก่ราษฎร อีกทั้งยังรองรับการขยาย

ตัวของชุมชนและพื้นที่ทางการเกษตรในอนาคต ช่วยในการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้ได้ในปริมาณมากขึ้น เกษตรกร ประชาชนในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำที่เพียงพอต่อการอุปโภคและบริโภค

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการประเมินผลโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง พบว่าโดยภาพรวมส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จอยู่ในระดับมากซึ่งสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

การประเมินด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context Evaluation : C) ผลการศึกษาพบว่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายเห็นว่าโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนมีความจำเป็นที่จะต้องจัดทำ โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุวิมล สีสา (2546) ศึกษาการประเมินศักยภาพของการพัฒนาแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำคลองโพล้ มีความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำคลองโพล้ จากปัญหาความขาดแคลนนํ้าน้อย ไม่เพียงพอเพื่อการชลประทาน การอุปโภค บริโภค และการอุตสาหกรรมเกือบทุกปีในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชน มีความชัดเจนเหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายของกรมทรัพยากรน้ำ และประชาชนมีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์ของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนสอดคล้องกับผลการศึกษาของ มัทธนา ชัยมหาวัน (2549) ศึกษาเรื่อง “การประเมินประสิทธิภาพของโครงการปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อพัฒนาแหล่งผลิตของชุมชน (เงินกู้ ASPL) ในส่วนของกรมพัฒนาที่ดิน : กรณีศึกษาอำเภอแพะญะ จังหวัดอุดรธานี” ผลการศึกษาพบว่าการดำเนินโครงการได้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการทำให้แหล่งน้ำธรรมชาติที่เดิมตื้นเขินไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ สามารถนำมาใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและเพื่อการเกษตรได้อย่างพอเพียงตลอดปี ทำให้เกษตรกรมีรายได้สุทธิเพิ่มขึ้นหลังมีโครงการ และพบว่าโครงการยังมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนทางเศรษฐกิจ และคุ้มค่าต่อการลงทุน ทั้งในสภาวะปกติและในสภาวะที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอน ดังนั้นรัฐบาลจึงควรดำเนินการก่อสร้างโครงการปรับปรุงแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งผลิตชุมชน トラบเท่าที่ความเดือดร้อนด้านแหล่งน้ำและการขาดแคลนพื้นที่ทำการเกษตรยังคงอยู่และเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation : I) ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่กรมทรัพยากรน้ำมีศักยภาพความสามารถ ความรับผิดชอบในการดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนแนวทางการจัดการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนมีความเหมาะสมด้านงบประมาณ และอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ ในการปฏิบัติงานโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนมีความเพียงพอ ซึ่งแม้ว่าจะแตกต่างกับเมธิน มะโนแก้ว (2550) ศึกษาเรื่อง การแก้ไขปัญหการบริหารจัดการน้ำท่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” ด้านปัจจัยนำเข้าพบว่า ข้อจำกัดและแนวทางการแก้ไขปัญหา ขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดดในการแก้ไขปัญหา น้ำท่วมคือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณที่มีไม่เพียงพอ อำนาจหน้าที่ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดการแก้ไขปัญหา ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานราชการต่างๆ ที่ต้องทำงานร่วมกันหรือกับประชาชน และภาคเอกชน ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดด ควรมีการประสานความร่วมมือจากองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา น้ำท่วมภายในตำบลป่าแดดทุกฝ่าย ประกอบด้วยฝ่ายการเมือง ฝ่ายปกครอง ภาคประชาชน หน่วยงานของภาคเอกชน หน่วยงานของรัฐ รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ อย่างจริงจัง

การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation : P) ผลการศึกษาพบว่า มีการประชาสัมพันธ์โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน ไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึง มีการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนให้ประชาชนเข้าใจอย่างชัดเจน และมีช่วงเวลาดำเนินโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนมีความเหมาะสมกิจกรรมมีความสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน มีการจัดเวทีประชาคมหรือเวทีชาวบ้านเพื่อการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผู้ได้ประโยชน์จากโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน และการสร้างการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมน เช่น ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมดูแลรักษา ฯลฯ แตกต่างกับผลการศึกษาของอารยา สวาทพงษ์ (2553) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของประชาชนริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนตอนล่างในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ ตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างจะมีทิศทางเดียวกับบทบาทของประชาชนในการอนุรักษ์แหล่งน้ำ แต่กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์แหล่งน้ำในระดับต่ำ ดังนั้นควรส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์แหล่งน้ำให้กับประชาชนตามสื่อต่างๆ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกและสร้างความตระหนักแก่ประชาชนตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพของสื่อให้ใกล้ชิดประชาชนมากขึ้น

การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) ผลการศึกษาพบว่า โครงการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งน้ำหนองมน สามารถใช้ประโยชน์ได้ตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ทำให้มีปริมาณน้ำเพิ่มขึ้นเพียงพอกับความต้องการของประชาชน พื้นที่รับประโยชน์จากโครงการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งน้ำหนองมนเพิ่มขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำ/ภัยแล้งได้ ทำให้มีน้ำใช้เพื่ออุปโภค (น้ำใช้) เพิ่มขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาหน้าท่วม/น้ำหลากได้ ทำให้มีแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์และอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ ทำให้มีน้ำใช้เพื่อการเกษตร เพาะปลูกเพิ่มขึ้น ทำให้มีน้ำใช้เพื่อการเลี้ยงสัตว์และการประมงเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ พืทกษั พละศักดิ์ (2554) ที่ศึกษาแนวทางการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งน้ำสาธารณะในเขตตำบลบางกระเจ้า อำเภอเมืองสมุทร จังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำสาธารณะในเขตตำบลบางกระเจ้าฯ มีความซับซ้อน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม จากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมืองเชิงพาณิชย์ และนโยบายสนับสนุนของรัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดินจากผู้ถือครองดั้งเดิมสู่นายทุนสถานประกอบการ พื้นที่แหล่งน้ำสาธารณะในเขตตำบลบางกระเจ้าที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีภูมิทัศน์สวยงาม การคมนาคมที่เอื้ออำนวยความสะดวก อีกทั้งเปิดเสรีในการลงทุนจึงทำให้เกิดสังคมเมืองสังคมอุตสาหกรรม ผู้ใช้แหล่งน้ำสาธารณะเดิมจากที่เคยสูบน้ำใช้เพื่อการเกษตรกรรมจำนวนมาก เมื่อเกิดการใช้พื้นที่ใหม่เพื่อรองรับชุมชนขนาดใหญ่ และสถานประกอบการ ภาคอุตสาหกรรม ทำให้การใช้แหล่งน้ำสาธารณะเป็นไปในทิศทางกลับกันจากเดิม คือใช้เพื่อระบายน้ำทิ้งจากแหล่งต่างๆ ควรให้องค์การบริหารส่วนตำบลบางกระเจ้าฯ และหน่วยงานของรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดการแก้ปัญหาแหล่งน้ำสาธารณะในเขตตำบลบางกระเจ้าฯ บริเวณพื้นที่ย่านธุรกิจอุตสาหกรรมเป็นอันดับแรก โดยเน้นไปที่การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัดและรุนแรงให้มีส่วนร่วมจากภาคประชาชน และผู้ประกอบการที่มีส่วนสร้างปัญหาซึ่งจะเป็นการพยายามแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ โดยเป็นการป้องกันการเกิดปัญหา เพื่อให้การจัดการปัญหาที่ปลายเหตุเกิดผลสำเร็จอย่างยั่งยืน

8. ข้อเสนอแนะ

ผลจากการประเมินโครงการอนุรักษ์พื้นที่แหล่งน้ำหนองมน หมู่ที่ 1 ตำบลหนองหล่ม อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง ของสำนักงานทรัพยากรน้ำภาค 1 ครั้งนี้ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) เจริญนโยบาย

ควรส่งเสริมให้เกษตรกรได้มีส่วนร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบระบบกระจายน้ำ การดูแลรักษา แหล่งน้ำ พร้อมทั้งแนะนำให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับในการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน

2) เจริญปฏิบัติการ

2.1) ควรมีการประชาสัมพันธ์ทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการน้ำ รัฐบาล องค์การบริหารท้องถิ่น นักวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งน้ำหนองมนการบริหารจัดการน้ำของชุมชนเกษตรกรและท้องถิ่นต่อไป มีการเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพและเพื่อการเกษตรจะได้พัฒนาต่อไป

2.2) ควรมีการอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำอย่างมีระบบและยั่งยืนแก่ประชาชนพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่สามารถใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำได้อย่างคุ้มค่าและทั่วถึง สามารถครอบคลุมพื้นที่ห่างไกลได้ ซึ่งเป็นการสร้างความเป็นธรรมในการจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตรกรรม

9. รายการอ้างอิง

- กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2553). รายงานผลการปฏิบัติราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการของกรมทรัพยากรน้ำ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 รอบ 12 เดือน (1 ตุลาคม 2552- 30 กันยายน 2553). ค้นหาค้นหาออนไลน์ http://www.dwr.go.th/contents/filemanager/PDG/DWR_SAR-12M_v211053.pdf
- กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2554). รายงานการศึกษาวิจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ : กรณีศึกษาพื้นที่ลุ่มน้ำชี. ส่วนวิจัยและพัฒนาทรัพยากรน้ำ สำนักวิจัย พัฒนาและอุทกวิทยา. ค้นหาค้นหาออนไลน์ http://www.dwr.go.th/contents/files/article/article_th-27012012-155051-570964.pdf วันที่ 15 ตุลาคม 2556.
- จรงค์ รัตน์วิฑูรย์. (2539). การศึกษาการดำเนินงานตามโครงการปรับแผนการสอนสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จำเนียร สุขหลายและคณะ. (2540). แบบจำลอง CIPP. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ธงชัย สันติวงษ์ และคณะ. (2542). พฤติกรรมบุคคลในองค์กร. พิมพ์ครั้งที่ 6. ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
- นิตา ชูโต. (2538). การประเมินผลโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. เพมโปรดักชั่นส์, กรุงเทพฯ.
- ประชุม รอดประเสริฐ. (2539). การบริหารโครงการ. เนติกุลการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- พิสนุ พองศรี. (2553). การสร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัย. ด้านสุขภาพการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- ไพศาล หวังพานิช. (2533). หลักและวิธีการประเมินโครงการ. ประธานชน, กรุงเทพฯ.
- ยุทธพงษ์ ลีลากิจไพศาล. (2548). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐศาสตรศาสตร์. บพิการพิมพ์, กรุงเทพฯ.
- ยุวดี จันทวงศ์วิไล. (2547). การประเมินโครงการธรรมรักษ์นิเวศน์ จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2542). การประเมินโครงการ แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 1. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2540). การประเมินผลโครงการวิจัยประเมิน. คอมแพคท์พริ้นท์, กรุงเทพฯ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542.**

นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์. กรุงเทพฯ.

ศิริชัยกาญจนวาสี. (2536). **ทฤษฎีการประเมิน.** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2545). **องค์การและการจัดการ.** ธรรมสาร, กรุงเทพฯ.

สมควร ป้อมบุบผา. (2544). **การประเมินโครงการอาหารเสริม (นม) โรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี.** วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเทพสตรี.

สมคิด พรหมจ้อย. (2542). **เทคนิคการประเมินโครงการ.** ออฟเซทอาร์ท ออโตเมชั่น, กรุงเทพฯ.

สมชาย โพธิ์วิชานนท์. (2534). **การประเมินโครงการฝึกอาชีพในโรงเรียนฝึกอาชีพ
สังกัดกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมชาย สุขสด. (2544). **การประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถม สังกัดสำนัก
งานการประถมศึกษาจังหวัดลพบุรี.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

สมยศ นวีกาญจนา. (2543). **การบริหารและพฤติกรรมองค์กร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. บรรณกิจ 1991,
กรุงเทพฯ.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. (2544). **วิธีวิทยาการประเมินศาสตร์แห่งคุณค่า.** พิมพ์ครั้งที่ 2.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

สุขุม มูลเมือง. (2530). **เทคนิคการประเมินผลโครงการ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์องค์การสง
เคราะห์ทหารผ่านศึก, กรุงเทพฯ.

สายหยุด ใจสำราญและคณะ. (2543). **การพัฒนาองค์กร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. ศูนย์เอกสารและตำรา
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.

โสภณ สุวรรณวงศ์. (2537). **การประเมินโครงการศูนย์วิชาการเขต สำนักงานการศึกษา
กรุงเทพมหานคร.** มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.

สุวริย์ ศิริโคคาภิรมย์. (2546). **การวิจัยทางการศึกษา.** สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ลพบุรี.

สุวิมล ติรกันนท์. (2543). **การประเมินโครงการ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.** คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.

สำราญ มีแจ้ง. (2543). **การประเมินโครงการทางการศึกษา.** นิธิอินแอตเวอร้ไทเซ็งกรุ๊ป,
กรุงเทพฯ.



